

Vlaanderen
is landbouw & zeevisserij

JAARRAPPORT SPERMACENTRA VARKEN 2022

16.11.2023

AGENTSCHAP
LANDBOUW
& ZEEVISSERIJ

www.vlaanderen.be/landbouw

JAARRAPPORT
SPERMACENTRA
VARKENS 2022

16.11.2023

Samenstelling

Agentschap Landbouw en Zeevisserij

Auteurs

Dieder Vangindertael

Maya Kerkhove

Verantwoordelijke uitgever

Patricia De Clercq, secretaris-generaal

Lay-out

Agentschap Landbouw en Zeevisserij

Druk

Vlaamse overheid

Aansprakelijkheidsbeperking

Dit rapport werd door het Vlaams Gewest met de meeste zorg en nauwkeurigheid opgesteld. Er wordt echter geen enkele garantie gegeven over de juistheid of de volledigheid van de informatie in deze brochure. De gebruiker van deze brochure ziet af van elke klacht tegen het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren, van welke aard ook, met betrekking tot het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

In geen geval zal het Vlaams Gewest of zijn ambtenaren aansprakelijk gesteld kunnen worden voor eventuele nadelige gevolgen die voortvloeien uit het gebruik van de via deze brochure beschikbaar gestelde informatie.

VOORWOORD

Het jaarrapport 2022 over de centra voor geassisteerde voortplanting bij varkens bevat traditiegetrouw een aantal interessante kengetallen over de winning, opslag en handel van levende producten in de varkenshouderijen in Vlaanderen tijdens het seizoen 2022.

Om deze activiteiten te mogen uitvoeren moet een centrum beschikken over de nodige erkenningen en toelatingen. In het geval van nationale handel moet een centrum beschikken over een zoötechnische erkenning die wordt afgeleverd door de Vlaamse overheid en over een veterinaire toelating die wordt afgeleverd door de federale overheid. In het geval van intracommunautaire handel verlenen zowel de Vlaamse overheid als de federale overheid een erkenning.

De centra worden op periodieke wijze bezocht door een toezichthouder van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij ter controle van de zoötechnische bepalingen die zijn opgenomen in het Fokkerijbesluit van 17 mei 2019.

Jaarlijks bezorgen deze centra in het voorjaar een overzicht van hun activiteiten met betrekking tot het voorgaande seizoen aan het Agentschap Landbouw en Zeevisserij. Deze gegevens worden verwerkt en vergeleken met cijfers van voorgaande jaren. Het jaarverslag geeft waardevolle informatie over tendensen in de sector.

Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij dankt de bedrijfsleiders van de spermacentra om deze informatie zorgvuldig te verzamelen en ter beschikking te stellen .

INHOUD

1	Inleiding.....	1
1.1	Wetgeving	1
1.1.1	Europese fokkerijverordening	1
1.1.2	Vlaams Fokkerijbesluit	2
1.1.3	Veterinairrechtelijke voorschriften	2
1.2	Erkenningen en toelatingen	3
1.2.1	Algemeen	3
1.2.2	Nationale handel versus intracommunautaire handel	3
2	Erkende spermacentra in Vlaanderen	4
3	Evolutie stapel donorberen.....	6
3.1	Aantal eindberen	8
3.2	Aantal zeugenlijnberen	10
4	Productie, aankoop en gebruik van dosissen.....	11
4.1	Resultaten over alle beren	11
4.1.1	Productie	11
4.1.2	Aankoop buitenland	13
4.1.3	Verkoop en gebruik op eigen bedrijf	14
4.2	Resultaten over de eindberen	15
4.2.1	Productie	15
4.2.2	Aankoop buitenland	16
4.2.3	Verkoop en gebruik op eigen bedrijf	17
4.3	Resultaten over de zeugenlijnberen	18
4.3.1	Productie	18
4.3.2	Aankoop buitenland	19
4.3.3	Verkoop en gebruik op eigen bedrijf	20
5	Belang van spermacentra voor de Vlaamse varkenshouderij	20
6	Rol van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij	22
7	Besluit: algemene tendensen.....	22

Enkel erkende stamboekverenigingen, en erkende fokorganen uit derde landen, kunnen dergelijke zoötechnische certificaten voor fokdieren en hun levende producten afleveren.

De centra die beschikken over een goedkeuring om levende producten te verhandelen overeenkomstig het diergezondheidsrecht van de Unie kunnen de toestemming krijgen van de bevoegde autoriteiten om deze zoötechnische certificaten zelf af te leveren, op basis van informatie die zij krijgen van erkende stamboekverenigingen, fokkerijgroeperingen en fokorganen.

1.1.2 Vlaams Fokkerijbesluit

In navolging van de nieuwe Europese Fokkerijverordening, werd een nieuw besluit van de Vlaamse Regering betreffende de fokkerij van voor de landbouw nuttige huisdieren opgemaakt, dat op 17 mei 2019 werd goedgekeurd ("Fokkerijbesluit").

Het Fokkerijbesluit bepaalt dat een erkenning vereist is om levende producten te winnen, produceren, behandelen of op te slaan van dieren die zijn ingeschreven, opgenomen of geregistreerd in een erkende stamboekvereniging, fokkerijgroepering of fokorgaan. Deze dieren worden omschreven als 'donoren' in het Fokkerijbesluit.

Het Fokkerijbesluit bepaalt voorwaarden inzake:

- de beschikbaarheid van zoötechnische certificaten van de donoren;
- de registratie van gegevens over de winning, opslag, behandeling en handel van levende producten;
- de openbaarmaking van gegevens over afstamming, resultaten van prestatie-onderzoek en genetische evaluatie en de status van de donoren om zich te mogen voortplanten;
- de informatiedeling met stamboekverenigingen en fokkerijgroeperingen;
- de identificatie van recipiënten die levende producten bevatten.

1.1.3 Veterinairrechtelijke voorschriften

Op 1 januari 2017 trad het koninklijk besluit van 22 juni 2016 tot vaststelling van de veterinairrechtelijke voorschriften voor de handel en de invoer van sperma, eicellen en embryo's van varkens en tot vaststelling van de voorschriften voor spermacentra, sperma-opslagcentra, embryoteams en embryoproductieteams, alsmede de voorschriften voor als donor fungerende varkens in werking op federaal niveau.

Belangrijkste nieuwigheden aan dit koninklijk besluit waren de bepalingen met betrekking tot de nationale handel. Dit betekent dat sinds 1 januari 2017 de centra die levende producten verhandelen voor de nationale handel, een toelating moeten hebben van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV). Het FAVV legt hierbij voorwaarden op in verband met de sanitaire aspecten waaraan de infrastructuur van het centrum en de donordieren moeten voldoen. Vooral inzake PRRS zijn er grote en belangrijke stappen gezet in de centra, die zo voor een goede basis om deze ziekte uit de veestapel te weren.

////////////////////////////////////

Op 21 april 2021 is de nieuwe verordening rond diergezondheid (Verordening (EU) 2016/429 van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2016 betreffende overdraagbare dierziekten en tot wijziging en intrekking van bepaalde handelingen op het gebied van diergezondheid) in werking getreden op Europees niveau. Daarom werd ook de federale wetgeving aangepast.

1.2 ERKENNINGEN EN TOELATINGEN

1.2.1 Algemeen

De centra die levende producten winnen of opslaan van donoren die zijn ingeschreven in een erkende stamboekvereniging of fokkerijgroepering, worden erkend door de Vlaamse overheid, ongeacht de handelsradius.

Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij houdt toezicht op het vervullen van de erkenningsvoorwaarden die betrekking hebben op:

- zoötechnische voorwaarden waaraan donoren moeten beantwoorden;
- administratieve voorwaarden waaronder de productie en de handel van sperma, eicellen en embryo's moet gebeuren.

Op het vlak van diergezondheid wordt er een onderscheid gemaakt tussen nationale handel en intracommunautaire handel.

1.2.2 Nationale handel versus intracommunautaire handel

Centra die levende producten winnen en opslaan die louter bestemd zijn voor handel binnen België, moeten beschikken over een toelating afgeleverd door het FAVV. Deze centra moeten voldoen aan verschillende minimale eisen op het vlak van infrastructuur en uitrusting en sanitaire voorwaarden waaraan donoren van levende producten moeten beantwoorden.

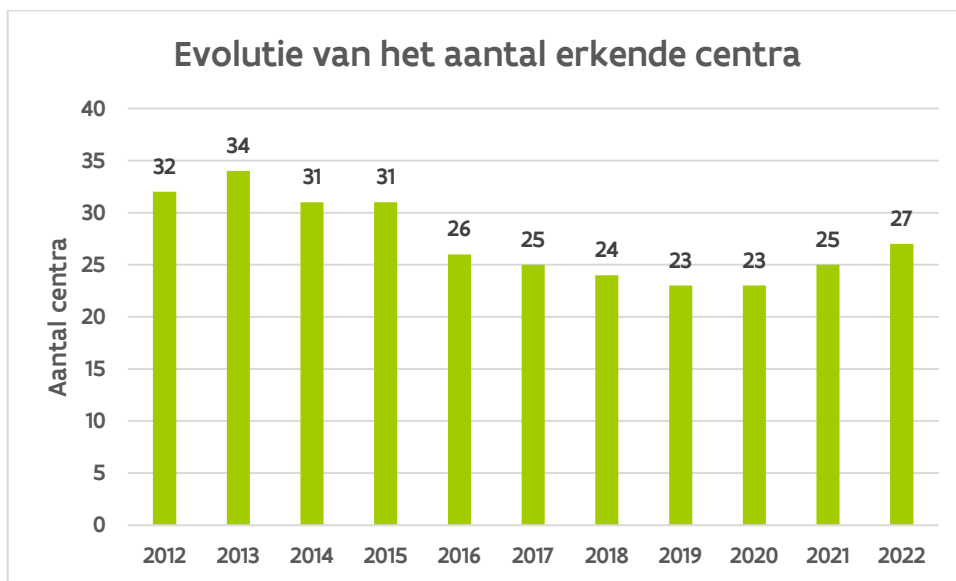
Centra die levende producten winnen en opslaan die bestemd zijn voor handel naar andere lidstaten of derde landen moeten beschikken over een erkenning afgeleverd door het FAVV. Deze centra moeten voldoen aan strenge eisen op het vlak van de gezondheidsstatus van de dieren alsook aan strenge eisen op het vlak van infrastructuur en uitrusting om de gezondheidsstatus van de dieren te waarborgen.

Centra die beschikken over een intracommunautaire erkenning zijn door middel van een derogatie die verleend is door het Agentschap Landbouw en Zeevisserij, in overeenstemming met de Fokkerijverordening, gemachtigd om zelf zoötechnische certificaten af te leveren voor levende producten. Ze doen dit op basis van de informatie die zij verkrijgen van de erkende stamboekverenigingen.

2 ERKENDE SPERMACENTRA IN VLAANDEREN

Vlaanderen telde eind 2022 27 spermacentra voor varkens. Dit is een stijging ten opzichte van 2020 en 2021 (figuur 1). Enkele centra hebben beren in productie op meerdere locaties, om zo de gezondheidsrisico's te spreiden of omdat de beren een bijzondere gezondheidsstatus hebben. Bijvoorbeeld omdat ze vrij zijn van het PRRS-virus dat voortplantings- en ademhalingsproblemen veroorzaakt. De kwaliteitsopvolging en de verwerking van het sperma gebeurt echter meestal op één locatie. In dit rapport worden deze centra beschouwd als één spermacentrum.

Figuur 1. Evolutie van het aantal erkende centra in Vlaanderen

De geografische spreiding van de wincentra volgens provincie is weergegeven in tabel 1. Twee derde van de actieve centra ligt in West-Vlaanderen en hebben de helft van de berenpopulatie in Vlaanderen. De overige centra zijn verdeeld over de rest van Vlaanderen. Oost-Vlaanderen en Antwerpen tellen respectievelijk 3 en 4 centra, Vlaams-Brabant en Limburg 1.

De actuele lijst van erkende win- en opslagcentra van varkenssperma is terug te vinden op <https://lv.vlaanderen.be/nl/dier/varkens/voortplantingstechnieken>.

Provincie	Aantal centra	%	Aantal beren	%
Antwerpen	4	14,8%	273	16,9%
Limburg	1	3,7%	81	5,0%
Oost-Vlaanderen	3	11,1%	408	25,3%
Vlaams-Brabant	1	3,7%	0	0,1%
West-Vlaanderen	18	66,7%	849	52,7%
Totaal	27	100%	1611	100%

Tabel 1: Aantal en procentuele verdeling van de actieve wincentra en beren per provincie

Het aantal beren op een centrum varieert voortdurend door de aankoop en opruiming van beren. Het aantal door de centra opgegeven beren op 31 december 2022 is dan ook louter een momentopname van de bezetting. De beren opgenomen in dit rapport zijn actieve donorberen. Quarantaineberen werden niet meegeteld. Eind december 2022 waren er 1.611 beren aanwezig in de centra. In 2021 waren er 1.751 beren aanwezig in de centra. Uit deze cijfers kan het gemiddeld aantal beren per centrum berekend worden. Eind december 2022 waren er gemiddeld 60 beren per centrum. Dit gemiddelde lijkt de afgelopen jaren af te nemen. In 2021 waren er gemiddeld 67 beren, in 2020 75. Eind december 2022 waren er bij 6 centra meer dan 100 beren aanwezig.

Tabel 2 en tabel 3 geven een overzicht van het aantal erkende activiteiten per provincie, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de federale toelating voor de nationale handel en de federale erkenning voor de intracommunautaire handel. Eenzelfde centrum kan een erkenning hebben voor verschillende activiteiten. De overgrote meerderheid van de centra heeft een erkenning voor intracommunautaire handel. Er is één centrum die louter beschikt over een erkenning voor opslag (geen winning) van sperma. Een opslagcentrum bewaart dosissen sperma die afkomstig zijn uit een erkend spermacentrum en die bestemd zijn voor de handel. Net als de erkende spermacentra moet het erkend spermaopslagcentrum een register van aankoop en verkoop bijhouden, een catalogus ter beschikking stellen van de kopers en hen op verzoek de nodige zoötechnische certificaten bezorgen.

Tabel 2. Overzicht van de erkende activiteiten per provincie voor nationale handel

Nationaal	winning	opslag
	sperma	sperma
Limburg	0	0
Antwerpen	1	1
Oost-Vlaanderen	1	2
West-Vlaanderen	6	6
Vlaams-Brabant	1	1
Totaal	9	10

Tabel 3. Overzicht van de erkende activiteiten per provincie voor de intracommunautaire handel

Intracommunautair	winning	opslag
	sperma	sperma
Limburg	1	1
Antwerpen	3	3
Oost-Vlaanderen	1	1
West-Vlaanderen	12	12
Vlaams-Brabant	0	0
Totaal	17	17

3 EVOLUTIE STAPEL DONORBEREN

In de spermacentra voor varkens zijn enkel stamboekberen (raszuivere fokdieren) en hybride fokberen toegelaten.

Een **stamboekbeer** is een beer waarvan de ouders en de grootouders zijn ingeschreven in een stamboek voor hetzelfde ras en die zelf ook is ingeschreven in het stamboek. Dat stamboek wordt bijgehouden door een vereniging of organisatie die erkend is als stamboekvereniging volgens de Europese voorschriften.

Een **hybride fokbeer** is een beer die ingeschreven is in een fokregister afkomstig van een doelbewuste kruising

- tussen stamboekvarkens van verschillende rassen/foklijnen;
- tussen dieren die zelf afkomstig zijn van een kruising tussen verschillende rassen/foklijnen;
- tussen een stamboekvarken en een dier dat tot één van bovengenoemde groepen hoort en dat geregistreerd is in een fokregister.

Hybride fokberen zijn ingeschreven in een fokregister dat wordt bijgehouden door een vereniging, organisatie of privé-onderneming die erkend is als fokkerijgroepering volgens de Europese voorschriften.

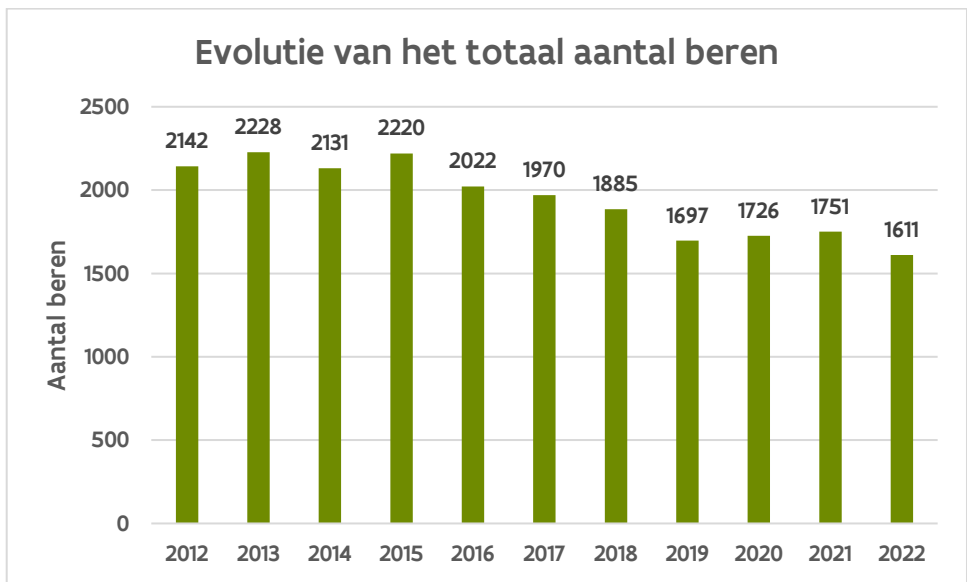
Het centrum moet voor elke donorbeer beschikken over een zoötechnisch certificaat dat uitgereikt is door een erkende stamboekvereniging of fokkerijgroepering. Op het zoötechnisch certificaat zijn alle beschikbare en gevalideerde gegevens vermeld over de afstamming, de vruchtbaarheid of de prestaties van het dier en zijn ouders of grootouders (voor stamboekberen) of zijn genetisch type of lijn (voor hybride beren).

Het centrum moet op vraag van de koper alle informatie die vermeld is op het zoötechnisch certificaat ter beschikking stellen. Naast de indeling op fokkerijtype (stamboek- of hybridefokkerij) worden beren vervolgens ingedeeld volgens het fokdoel waarvoor ze worden gebruikt. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen een **eindbeer** en een **zeugenlijnbeer**. Eindberen (of berenlijn) zijn bestemd voor de productie van vleesvarkens, terwijl zeugenlijnberen gebruikt worden voor de productie van fokzeugen.

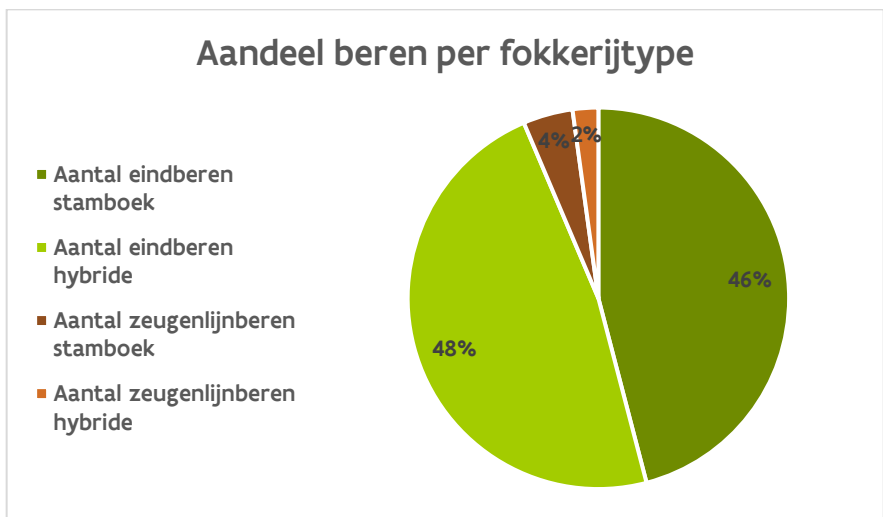
////////////////////////////////////

In figuur 2 is de evolutie van het totaal aantal beren in de spermacentra voor varkens weergegeven. Zoals reeds eerder vermeld, zijn deze cijfers een momentopname van de toestand op 31 december van dat jaar. Er is echter een dalende trend zichtbaar.

Figuur 2: Evolutie van het totaal aantal beren, aanwezig op de centra op 31 december.

Figuur 3 geeft de verdeling van de beren volgens fokkerijtype van de totale berenpopulatie, uitgedrukt per fokdoel. De groep eindberen vertegenwoordigde 94% van de beren, dit percentage blijft de afgelopen jaren vrij stabiel. Het aantal beren ingeschreven in een stamboek was ongeveer gelijk aan het aantal beren ingeschreven in een fokregister.

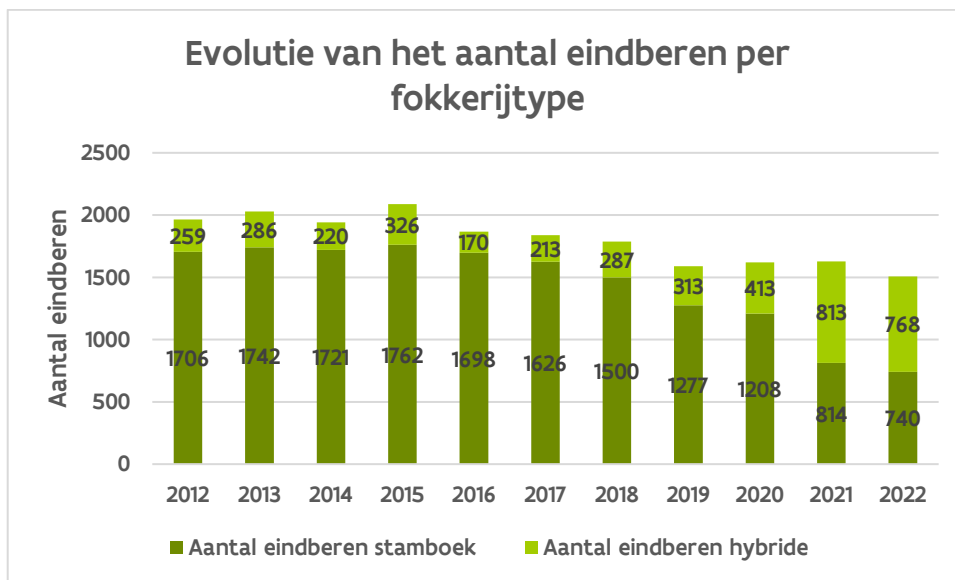

Figuur 3: Verdeling van de beren (eindbeer en zeugenlijnbeer) volgens stamboek en fokregister (hybride)

3.1 AANTAL EINDBEREN

In figuur 4 ziet u het aantal eindberen, weergegeven per fokkerijtype, van de afgelopen 10 jaar. Eind 2022 waren er in totaal 1.508 eindberen aanwezig op de spermacentra, een daling tegenover vorig jaar. Er is wel een opvallende verschuiving van het aantal stamboekberen richting het aantal hybrideberen, net zoals in 2021 reeds werd vastgesteld. In 2020 was het aandeel hybrideberen slechts 25,5%, tegenover ongeveer 50% in 2021 en 2022.

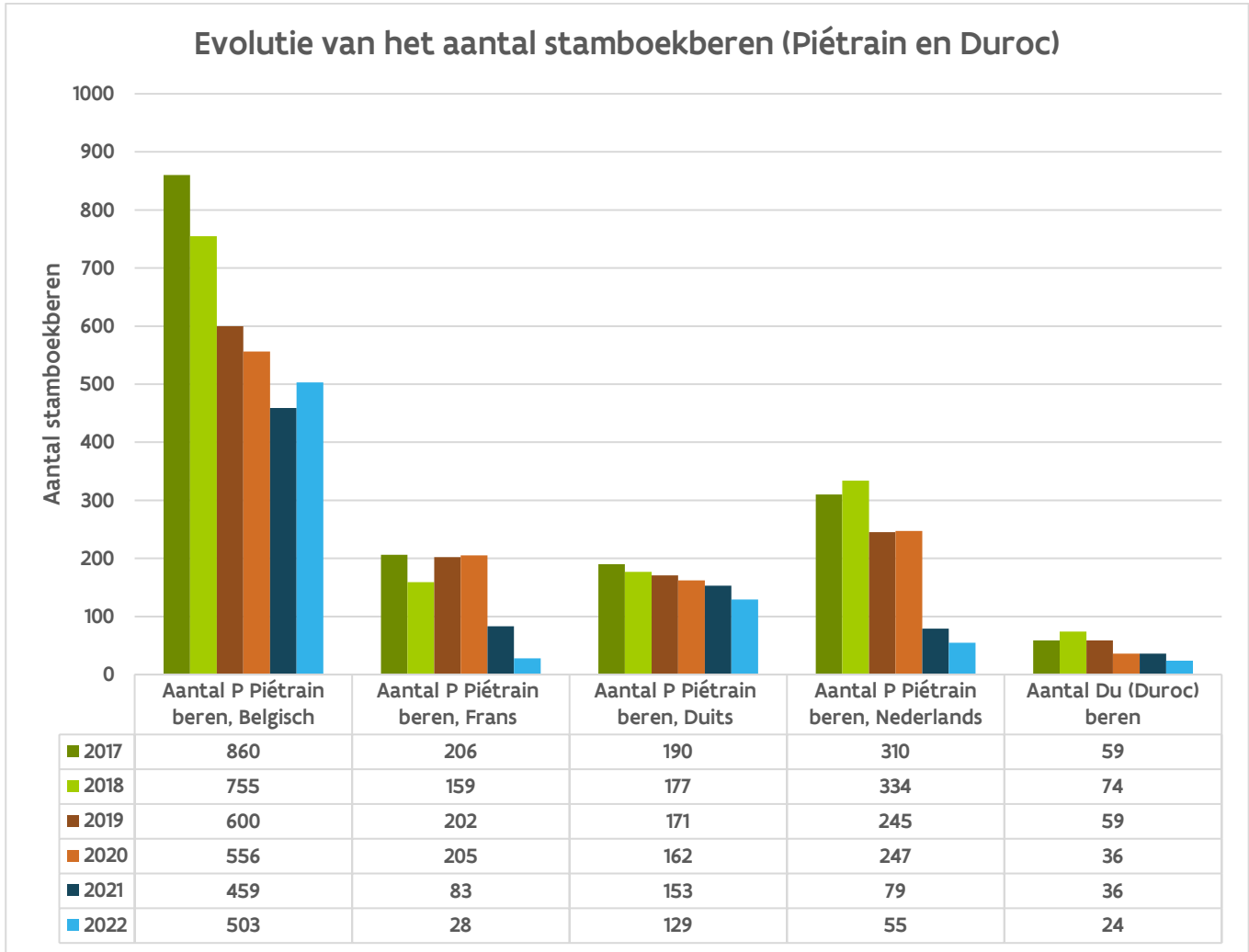

Figuur 4: Evolutie van het aantal eindberen van 2012 tot 2022 per fokkerijtype

Van de 740 stamboekeindberen was de overgrote meerderheid (nl. 716 beren of 96.8%) van het ras Piétrain. De resterende beren (24 of 3.2%) waren van het ras Duroc.

Van deze Piétrain-beren waren er 503 (70%) ingeschreven bij een Belgisch stamboek (VPF), 55 (7.6%) bij een Nederlands stamboek (Topigs – BelPi), 129 (18%) bij een Duits stamboek, 28 (3.9%) bij een Frans stamboek en slechts 1 (0.1%) bij een Oostenrijks stamboek.

Figuur 5 toont de evolutie van 2017 tot 2022 van het aantal Piétrain- en Duroc-beren dat ingeschreven is in een Belgisch, Frans, Duits of Nederlands stamboek. Tussen 2017 en 2021 was het aandeel Belgische Piétrain-beren (tegenover het totaal aantal stamboekeindberen) gradueel afgenomen. Dit jaar wordt echter opnieuw een sterke stijging waargenomen. Toch moet er rekening mee worden gehouden dat het aantal stamboekeindberen de afgelopen twee jaar sterk is gedaald (figuur 3), waardoor het aandeel significant hoger is. Het aantal Piétrain-beren dat ingeschreven is in een Frans en Nederlands stamboek is opnieuw sterk gedaald, terwijl het aantal Piétrain-beren ingeschreven in een Duits stamboek stabiel blijft.

Figuur 5. Evolutie van het aantal Piétrain-beren ingeschreven in een Belgisch, Frans, Duits of Nederlands stamboek en het aantal Duroc-beren in de periode 2017 tot en met 2021

4 PRODUCTIE, AANKOOP EN GEBRUIK VAN DOSISSEN

In dit hoofdstuk worden eerst de globale gegevens over de productie, de aankoop en het gebruik behandeld voor alle types donorberen. Deze gegevens worden daarna afzonderlijk besproken voor de groep eindberen en de groep zeugenlijnberen.

4.1 RESULTATEN OVER ALLE BEREN

4.1.1 Productie

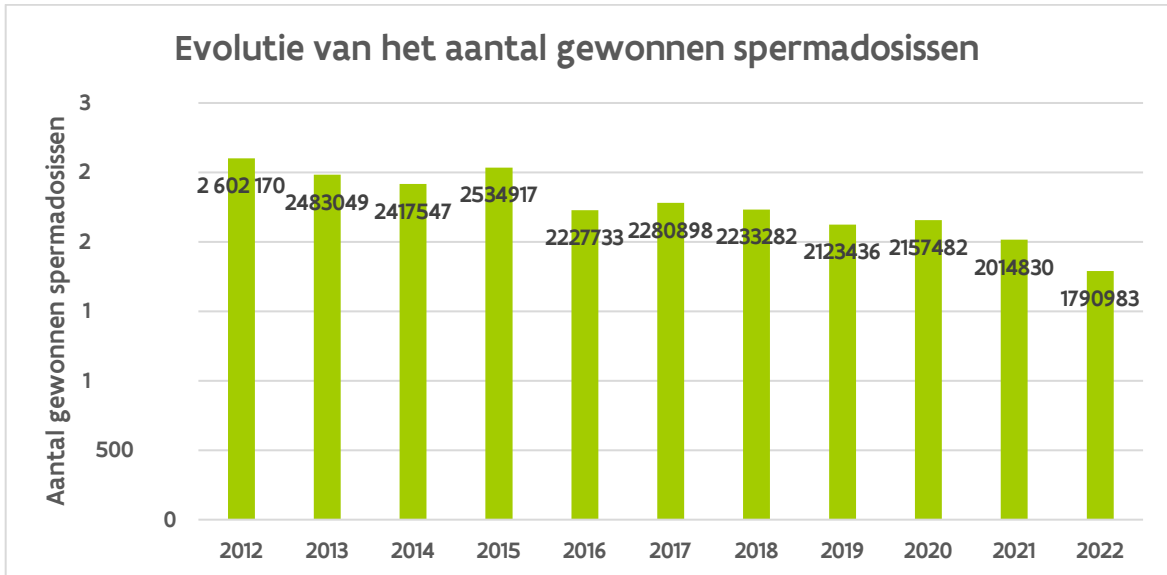
De cijfers in tabel 4 geven het aantal gewonnen spermadosissen weer van 1 januari 2022 tot en met 31 december 2022, verdeeld volgens ras of hybride-type.

Naam ras of hybride-type	Geproduceerd	Verkoop in binnenland	Verkoop in buitenland	Gebruik op eigen bedrijf	Aankoop in buitenland
Eindberen Piétrain Belgisch	547.326	504.560	643	882	0
Eindberen Piétrain Frans	33.135	28.675	0	0	0
Eindberen Piétrain Nederlands	71.074	61.786	0	0	0
Eindberen Piétrain Duits	175.722	164.251	709	0	0
Eindberen Andere (Duroc, BL, andere)	24.014	18.068	0	29	24
Eindberen stamboek	851.271	777.340	1.352	911	24
Eindberen hybriden	890.539	817.149	1.492	10.712	26.845
Totaal Eindberen	1.741.810	1.594.489	2.844	11.623	26.869
Zeugenlijnberen L (Large White)	8.568	3.674	8	15	6
Zeugenlijnberen C (Engels Landras)	100	36	0	0	0
Zeugenlijnberen D (Duits Landras)	2.885	2.067	2	0	0
Zeugenlijnberen I/O/E (Fins/Noors/Deens-Landras)	11.101	7.375	0	0	0
Zeugenlijnberen X/Y (Belgisch Landras stressneg.)	1.100	766	0	0	0
Zeugenlijnberen N (Nederlands Landras)	50	20	0	0	0
Zeugenlijnberen R (Frans Landras)	1.228	225	0	0	0
Zeugenlijnberen K (Oostenrijks Landras)	855	634	0	6	0
Zeugenlijnberen Andere landras	5.760	4.181	0	0	473
Zeugenlijnberen stamboek	31.647	18.978	10	21	479
Zeugenlijnberen Hybriden	17.526	8568	98	1.000	13.559
Totaal zeugenlijnberen	49.173	27.546	108	1.021	13.618
TOTAAL	1.790.983	1.622.035	2.952	12.644	40.487

Tabel 4. Overzicht van de productie, verkoop, eigen gebruik en aankoop uit het buitenland (aantal dosissen)

Het aantal geproduceerde spermadosissen is in 2022 opnieuw gedaald tegenover vorig jaar, namelijk van 1.790.983 naar 2.014.830 dosissen (figuur 7). Met in totaal 1611 beren komt dit neer op gemiddeld 1.112 spermadosissen per beer. In figuur 8 wordt de evolutie weergegeven van dit gemiddelde sinds 2012.

Figuur 7: Evolutie van het aantal gewonnen spermadosissen sinds 2012.

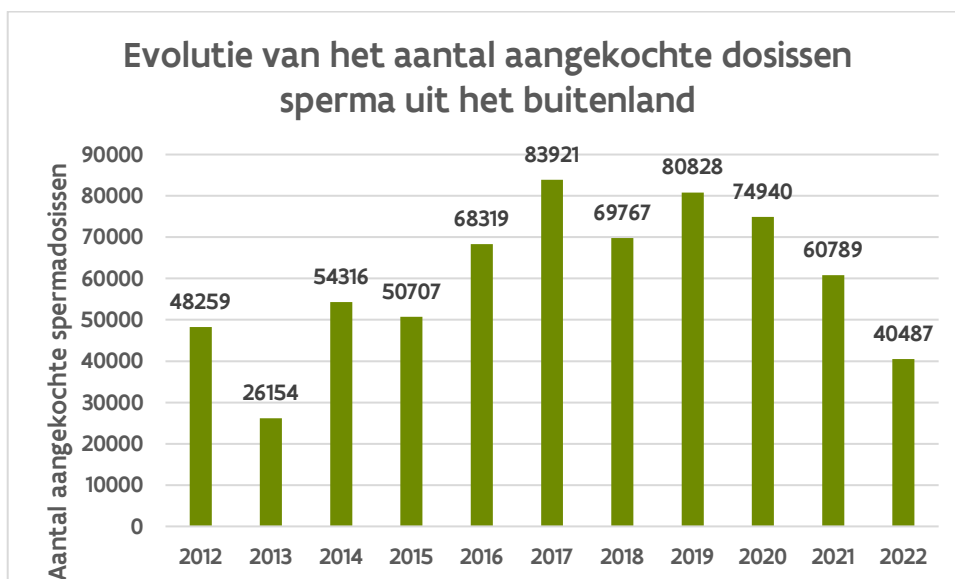

Figuur 8: Evolutie van het gemiddeld aantal spermadosissen gewonnen per beer sinds 2012.

4.1.2 Aankoop buitenland

In figuur 9 wordt de evolutie weergegeven van de door de erkende centra aangekochte dosissen sperma afkomstig uit het buitenland. Met 40.487 dosissen in het buitenland aangekochte sperma werd in 2022 opnieuw een significante daling van 20.302 dosissen of 33,40% genoteerd ten opzichte van 2021. In 2021 werd ook al een daling van 18,9% genoteerd ten opzichte van 2020. De dalende trend van de voorbije 3 jaar zet zich dus verder.

Net zoals vorig jaar wordt hoofdzakelijk sperma aangekocht van eindberen en in mindere mate van zeuglijnberen (tabel 4).

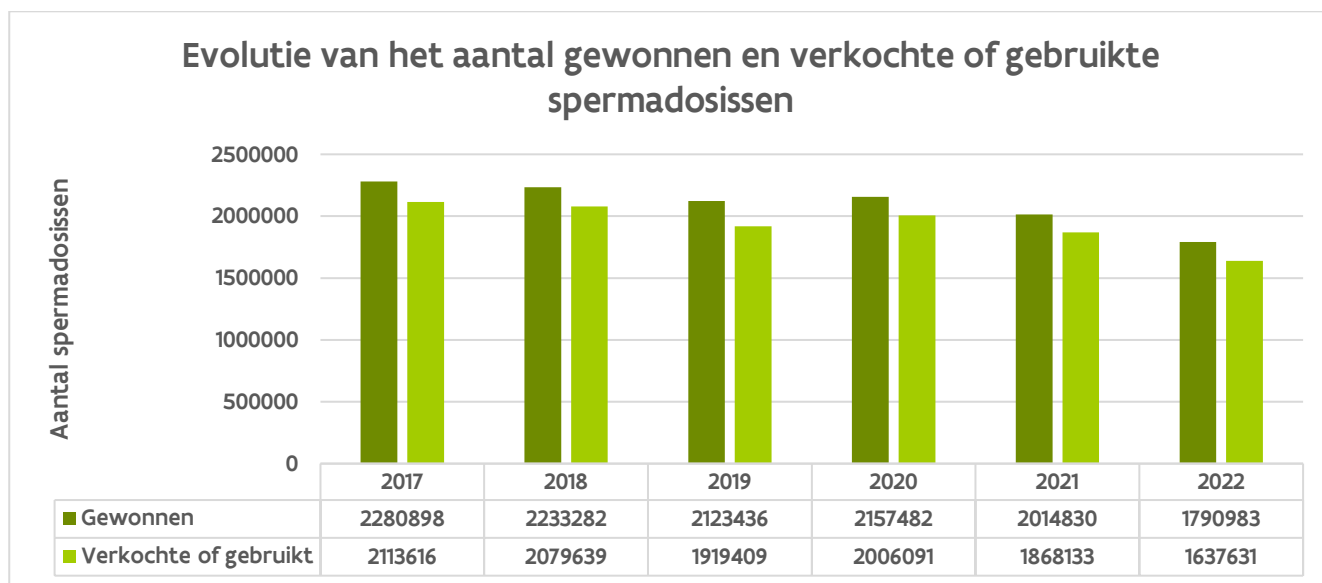

Figuur 9: Evolutie van het aantal aangekochte dosissen sperma uit het buitenland sinds 2012

4.1.3 Verkoop en gebruik op eigen bedrijf

In 2022 werden van de in totaal 1.790.983 gewonnen spermadosissen 1.637.631 spermadosissen (91,4%) verkocht in binnen- en buitenland of gebruikt op het eigen bedrijf.

Figuur 10 toont het verloop van de geproduceerde en verkochte of gebruikte dosissen sinds 2017. In 2022 werden dus 1.637.631 dosissen sperma verkocht of gebruikt op het eigen bedrijf. Dit is een daling van 12,3% ten opzichte van 2021. In 2021 werd ook een daling van 6,9% opgemerkt ten opzichte van 2020.

Figuur 10: Evolutie van het aantal geproduceerde spermadosissen en het aantal verkochte of gebruikte dosissen sinds 2017.

4.2 RESULTATEN OVER DE EINDBEREN

4.2.1 Productie

Van de 740 stamboekeindberen werden 851.271 spermadosissen gewonnen, waarvan 779.602 (91,5%) werden gebruikt of verkocht. Van de 768 hybride-eindberen werden 890.539 spermadosissen gewonnen, waarvan 829.353 (93,1%) werden gebruikt of verkocht. Eindberen worden dus efficiënt ingezet. Dit is zichtbaar in de verhouding van het aantal geproduceerde en gebruikte spermadosissen per beer. Uit voorgaande cijfers komt dit neer op 1150 dosissen per stamboekeindbeer gewonnen, waarvan 1053 dosissen gebruikt of verkocht. Voor hybride-eindberen komt dit neer op 1159 dosissen per beer gewonnen, waarvan 1.080 gebruikt of verkocht. Deze hoge benuttingsgraad komt overeen met die van voorgaande jaren.

Het Piétrainras was voorgaande jaren veruit de grootste leverancier van eindbeersperma. In 2021 en 2022 was slechts 48% van het totaal aantal geproduceerde dosissen eindbeersperma afkomstig van raszuivere Piétrain-beren (tabel 5). Het betreft Piétrain-beren die ingeschreven zijn in het stamboek van een Belgische, Nederlandse, Franse of Duitse stamboekvereniging. Dit percentage staat sterk in contrast met de cijfers van 2019 en 2020, waar maar liefst meer dan 70% van het eindbeersperma afkomstig was van Piétrainberen.

In tabel 5 is het aantal geproduceerde dosissen P-sperma afkomstig van de groep raszuivere P-eindberen die ingeschreven zijn in het stamboek van een Belgische, Nederlandse, Franse of Duitse stamboekvereniging vergeleken met de totale productie van dosissen eindbeersperma. In de totale productie van eindberensperma zit ook de productie vervat van stamboekberen van andere rassen, voornamelijk Duroc, en van hybride donorberen. De daling van het aandeel P-sperma is voornamelijk te wijten aan het feit dat er in 2021 een verschuiving van de stamboekfokkerij richting hybridefokkerij heeft plaatsgevonden.

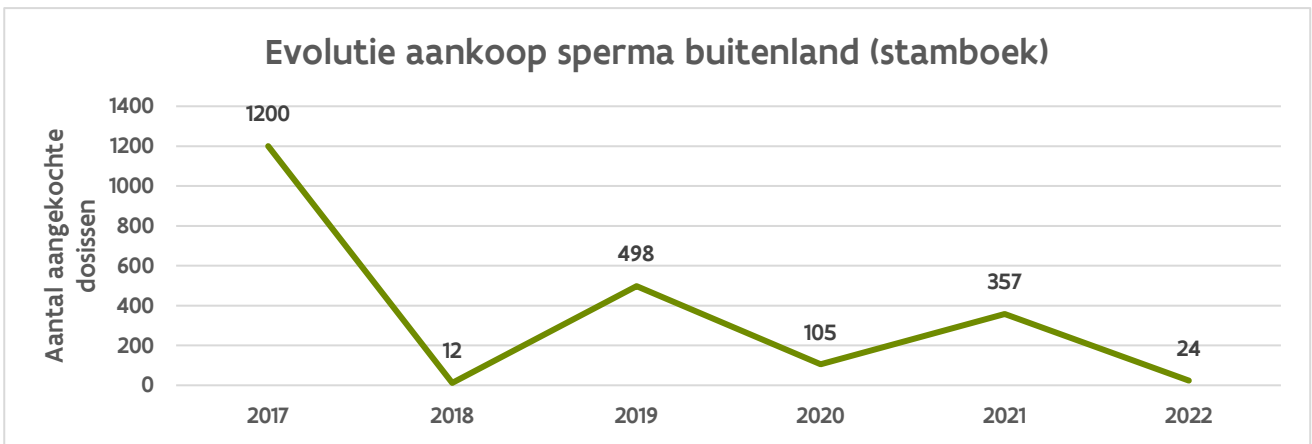
Jaartal	2019		2020		2021		2022	
Productie dosissen	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
P BE	755 476	36,7	691 275	33,1	552 868	28,3	547 326	31,4
P FR	216 809	10,5	238 003	11,4	73 714	3,8	33 135	1,9
P DE	239 751	11,6	248 726	11,9	197 917	10,1	175 722	10,0
P NL	378 931	18,4	328 529	15,7	112 487	5,8	71 074	4,0
P totaal	1 590 967	77,3	1 506 533	72,2	936 986	48,0	828 402	47,6
Eindberen	2 058 629	100,0	2 087 670	100,0	1 952 829	100,0	1 741 810	100,0

Tabel 5. Evolutie van aantal en aandeel geproduceerde dosissen P-sperma t.o.v. eindberen sperma

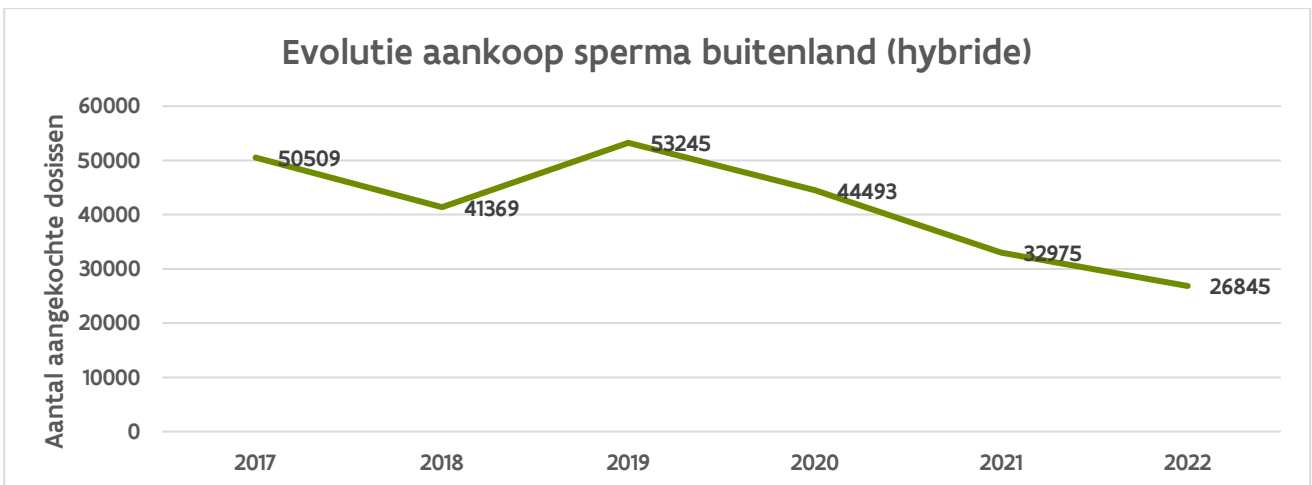
Het aantal geproduceerde dosissen Duroc-sperma is verder afgenomen van 55.317 in 2019, 48.405 in 2020 naar 46.391 in 2021 en 43.008 in 2022.

4.2.2 Aankoop buitenland

In 2022 hebben de centra in totaal 26.869 dosissen sperma van eindberen aangekocht in het buitenland, dat is een significante daling ten opzichte van 2021 (33.332 dosissen). De daling van de laatste jaren zet zich bijgevolg verder. Deze afnemende trend situeert zich vooral bij hybridefokkerij. Bij stamboekfokkerij zijn namelijk wisselende cijfers zichtbaar. Het overzicht van het aantal aangekochte dosissen sperma van eindberen is weergegeven in figuur 11 en 12.

Figuur 11. Evolutie van het aantal spermadosissen aangekocht uit het buitenland (voor stamboekeindberen) van 2017 tot 2022.

Figuur 12: : Evolutie van het aantal spermadosissen aangekocht uit het buitenland (voor hybride eindberen) van 2017 tot 2022.

4.2.3 Verkoop en gebruik op eigen bedrijf

In tabel 6 is de evolutie van de verkoop en het gebruik op het eigen bedrijf van P-sperma van raszuivere donorberen die ingeschreven zijn in een Piétrain-stamboek , voor 2019, 2020, 2021 en 2022 vergeleken met de globale verkoop en het gebruik op het eigen bedrijf van sperma van eindberen (net als in 4.2.1.). Het percentage gebruikt sperma ten opzichte van geproduceerd sperma is voor de verschillende types P-beren nagenoeg hetzelfde, wat voorgaande jaren ook het geval was. De verhoudingen en de vaststellingen die gemaakt zijn voor de productie zijn hierdoor ook van toepassing voor het gebruik.

Jaartal	2019		2020		2021		2022	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Verkochte + gebruikte dosissen op het eigen bedrijf								
P BE	672 389	35,8	643 180	32,9	523 799	28,6	506 085	31,4
P FR	174 003	9,3	220 691	11,3	67 255	3,7	28 675	1,8
P DE	224 138	11,9	233 585	11,9	190 839	10,4	164 960	10,3
P NL	351 238	18,7	296 329	15,1	110 801	6,0	61 786	3,8
P totaal	1 421 768	75,7	1 393 785	71,2	892 694	48,7	762 530	47,4
Eindberen	1 877 171	100,0	1 956 697	100,0	1 832 575	100,0	1 608 956	100,0

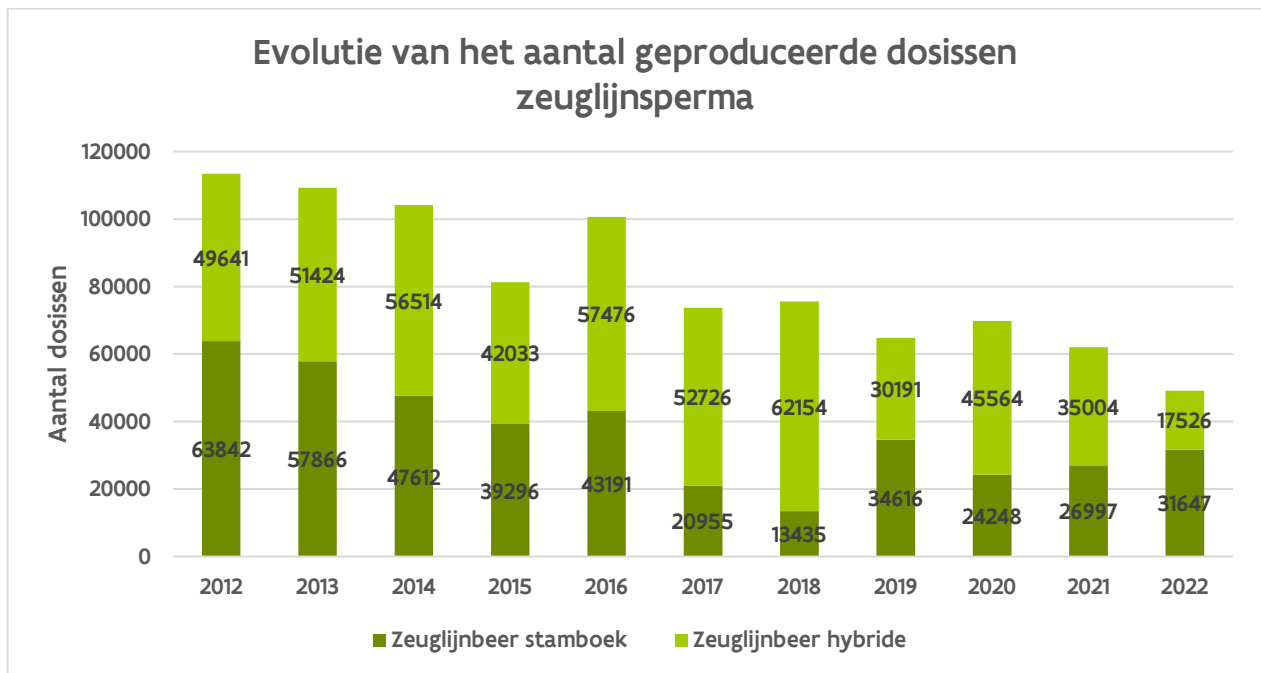
Tabel 6. Evolutie van aantal en aandeel gebruikte dosissen P-sperma t.o.v. eindberen sperma

4.3 RESULTATEN OVER DE ZEUGENLIJNBEREN

4.3.1 Productie

In 2022 werden in totaal 49.173 dosissen zeuglijnsperma geproduceerd. Van de 68 stamboekzeuglijnberen werden 31.647 spermadosissen gewonnen, waarvan er 19.009 (60%) werden gebruikt of verkocht. Van de 35 hybride zeuglijnberen werden 17.526 spermadosissen gewonnen, waarvan er 9.666 (55%) werden gebruikt of verkocht. Dit staat in contrast met de benuttingsgraad van het eindberensperma. Dit komt neer op 465 dosissen per stamboekzeuglijnbeer gewonnen, waarvan er 279 dosissen verkocht of gebruikt zijn. Voor hybride zeuglijnberen komt dit neer op 500 dosissen per beer gewonnen, waarvan er 276 verkocht of gebruikt zijn.

De evolutie van 2012 tot 2022 van het aantal geproduceerde dosissen zeuglijnsperma afkomstig van respectievelijk stamboek- en hybride zeuglijnberen is weergegeven in figuur 13.

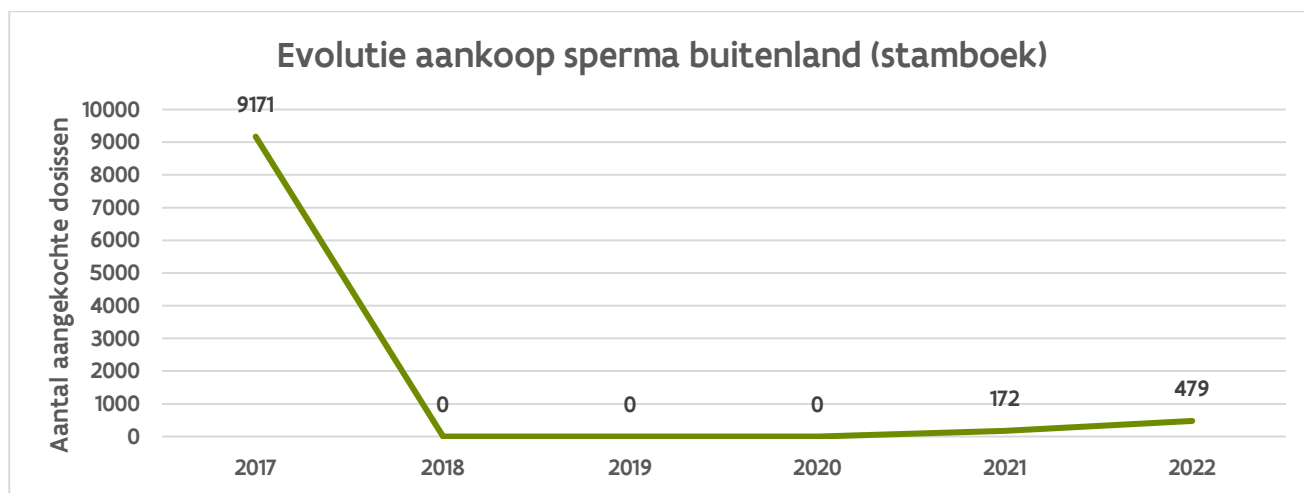

Figuur 13: Evolutie van de jaarlijkse spermproductie bij stamboek en hybride zeuglijnberen van 2012 tot 2022.

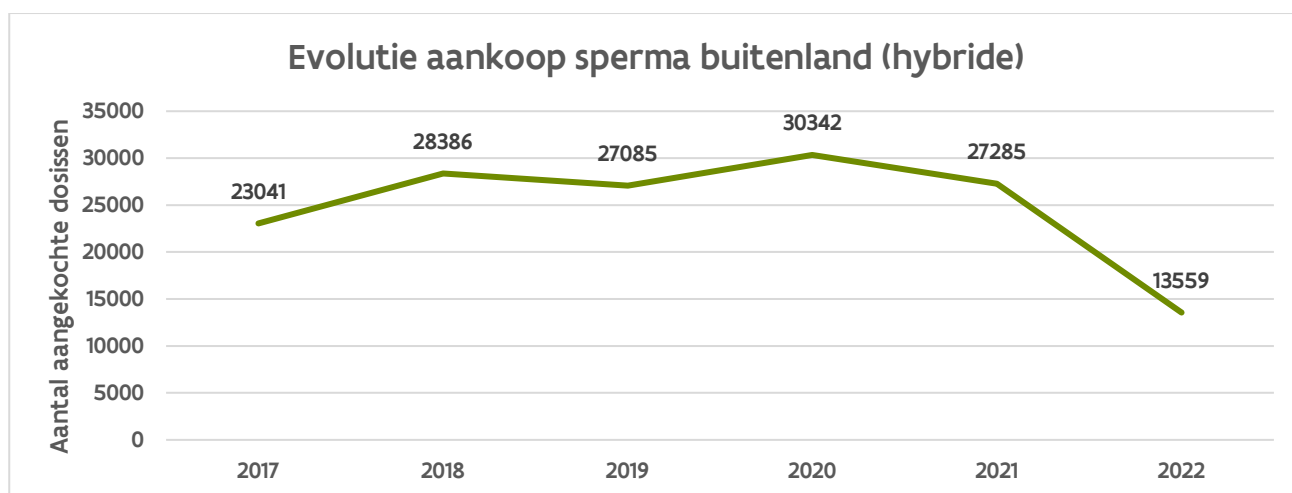
4.3.2 Aankoop buitenland

Uit analyse van de cijfers blijkt dat de aankoop van dosissen sperma uit het buitenland van stamboekberen in 2017 vrij courant was en volledig afnam in 2018. Sinds 2 jaar neemt de aankoop weer toe in populariteit. De aankoop van sperma van hybride zeugenlijnberen bleef de laatste 4 jaar daarentegen relatief stabiel . In 2022 is een significante daling zichtbaar.

Er werden 479 dosissen sperma van stamboekzeugenlijnberen aangekocht in 2022. Het overzicht van het aantal aangekochte dosissen per fokkerijtype is weergegeven in figuur 14 en 15.

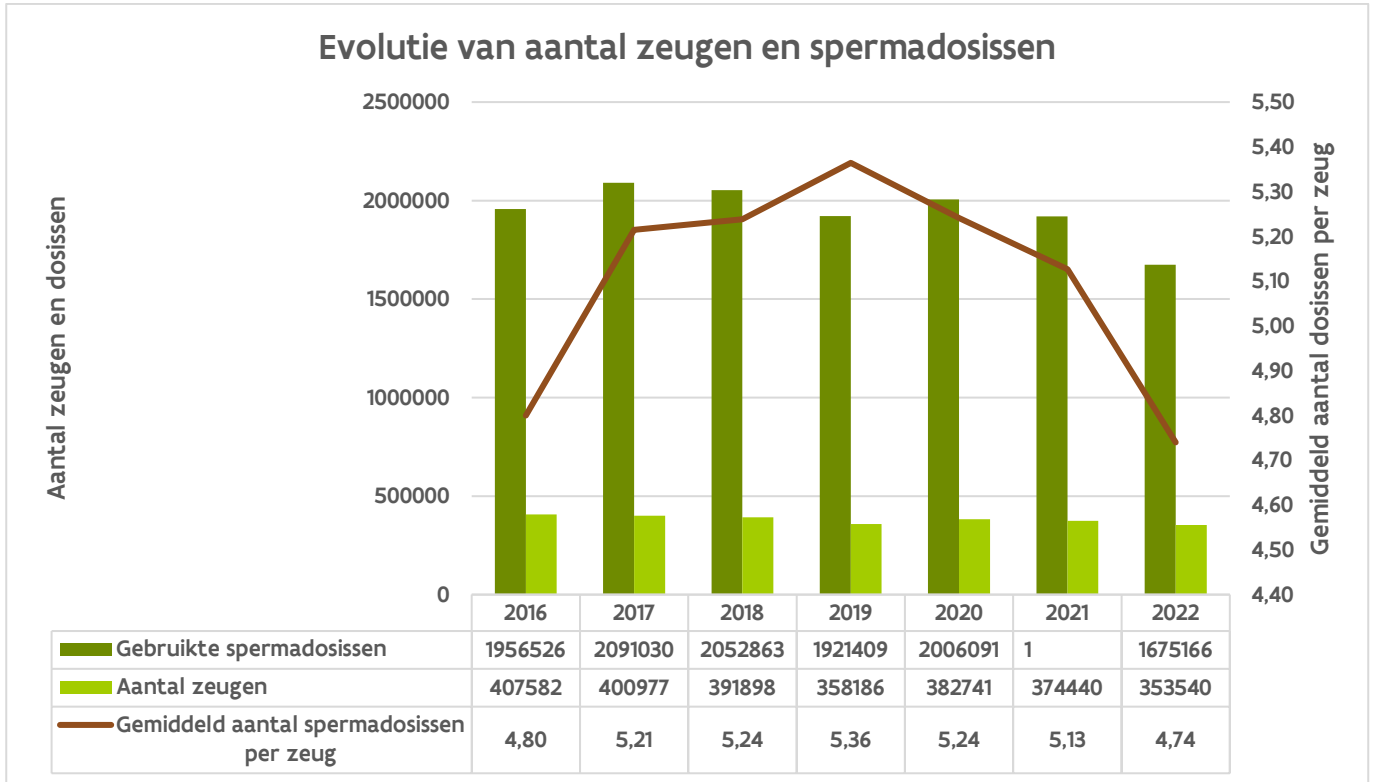
Figuur 14. Evolutie van het aantal spermadosissen aangekocht uit het buitenland (voor stamboekzeuglijnberen) van 2017 tot 2022

Figuur 15. Evolutie van het aantal spermadosissen aangekocht uit het buitenland (voor hybride zeuglijnberen) van 2017 tot 2022

Figuur 16. Evolutie van het aantal dosissen gebruikt sperma van 2016 tot 2021 in vergelijking met het aantal zeugen

Het aantal zeugen is in 2022 5,6 % gedaald ten opzichte van 2021. Het aantal gebruikte spermadosissen is in 2022 maar liefst 12,7% gedaald ten opzichte van 2021. Vanwege deze significante afnames is bijgevolg het gemiddelde aantal gebruikte spermadosissen per zeug ook significant gedaald ten opzichte van voorgaande jaren (van 5,13 dosissen per zeug in 2021 naar 4,74 dosissen per zeug in 2022).

6 ROL VAN HET AGENTSCHAP LANDBOUW EN ZEEVISSERIJ

De Vlaamse overheid steunt de varkenssector door middel van subsidies om het stamboek op te stellen en bij te houden, voor het prestatieonderzoek van stamboekberen in de selectiemesterijen en om hun fokwaardenschatting te berekenen. In de selectiemesterij worden de beren via afstammelingen getest op voederconversie, karkaskwaliteit, groeisnelheid en kraamstalkenmerken en krijgen ze een fokwaardeschatting. De resultaten van het selectiemesterijonderzoek worden om de twee maanden gepubliceerd op de website <http://www.vlaamsepietrainfokkerij.be> en via de landbouwpers.

Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij volgt de correcte werking op van de erkende spermacentra en stamboeken. Sinds 2014 worden de centra opgevolgd op basis van een risico-analyse, waarbij rekening wordt gehouden met het resultaat van de opvolging van de centra de voorbije 3 jaar.

Daarbij voert het agentschap de volgende controles uit:

- bij de beren:
  - aanwezigheid van het zoötechnisch certificaat en overeenstemming met de identificatie in het oor;
  - toelating tot de voortplanting, fokwaardeschatting en ander prestatieonderzoek, zoals de bedrijfsprestatietoets (BPT);
- bij de opgeslagen dosissen sperma:
  - de vermeldingen op het etiket, met name de correcte identificatie van het spermacentrum en de donorbeer alsook de winningsdatum;
  - het bijhouden van een register met de datum van spermawinning, de identiteit van de donor en het aantal geproduceerde dosissen van elke spermawinning, alsook een lijst over de verzending van sperma met vermelding van de datum van verzending en per donor het aantal en de ontvanger.

7 BESLUIT: ALGEMENE TENDENSEN

In 2022 zijn er 27 erkende spermacentra voor varkens, erkend door het Agentschap Landbouw en Zeevisserij. Het grootste aantal centra, in combinatie met de grootste berenstapel, bevindt zich in West-Vlaanderen.

Eind december 2022 waren er 1611 donorberen aanwezig op de centra, dit is 8% minder dan in 2021. Dit is het laagste aantal waarop werd afgetikt sinds 2012. Het aantal eindberen is afgetikt op 1508 (93%), het aantal zeugenlijnberen op 103 (6.4%). Bij de eindberen werden 740 stamboekberen en 768 hybride beren geteld, waarmee een duidelijke verschuiving richting hybride fokkerij op de afgelopen 3 jaar zichtbaar wordt. Binnen de groep eindberen stamboek is het aantal Belgische Piétrain-beren opnieuw substantieel afgenomen sinds 2018.

Volgens de activiteitenverslagen 2022 van de centra werden 1.790.983 dosissen geproduceerd, het laagste cijfer sinds 2012. Dit is een daling van 11% ten opzichte van 2021.

Het gemiddeld aantal geproduceerde dosissen per beer bedraagt 1.112 in 2022. De productie per beer is vergelijkbaar met vorig jaar. Met 40.487 dosissen sperma aangekocht in het buitenland werd in 2022 een daling van 20.302 dosissen of 33% genoteerd ten opzichte van vorig jaar. De dalende trend van de voorbije twee jaar zet zich duidelijk verder. In 2022 werden 1.637.631 dosissen sperma verkocht in binnen- en buitenland of gebruikt op het eigen bedrijf. Dat zijn 230.502 dosissen minder dan in 2021, of een daling van 12%.

In Vlaanderen zijn naar schatting alle geboren biggen afkomstig van sperma aangeleverd uit een erkend spermacentrum. Deze schatting is gebaseerd op het aantal zeugen van de definitieve telling van 2022 en het aantal gebruikte dosissen. Het aantal gebruikte dosissen wordt hier berekend als de som van het aantal dosissen verkocht in het binnenland, gebruikt op het eigen bedrijf en aangekocht in het buitenland. Analoog met het aantal zeugen dat volgens de cijfers van Statbel in 2022 met 5,6% is gedaald, vertoont het aantal gebruikte spermadosissen een veel grotere daling van 12,7%. Het gemiddelde aantal 'gebruikte' dosissen per zeug per jaar bedraagt dit jaar 4,74. In 2021, 2020 en 2019 bedroeg dit respectievelijk 5,13, 5,24 en 4,99.

Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij voert onaangekondigde controles uit op de correcte identificatie van dosissen sperma door de centra, de beschikbaarheid van zoötechnische certificaten voor alle aanwezige donorberen op de centra alsook het bijhouden van registers voor de winning en verzending van sperma door de centra. Deze controle blijft noodzakelijk.

De uitbaters van de spermacentra leveren aanzienlijke inspanningen om donorberen met de gewenste genetische eigenschappen aan te kopen. De in Vlaanderen erkende fokkersvereniging die het stamboek van fokvarkens bijhoudt, verzamelt gegevens over die eigenschappen bij de aangesloten fokbedrijven en stelt ze op haar website ter beschikking van de varkenshouders.

In 2017 werd bij het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) vergelijkend prestatieonderzoek opgestart bij nakomelingen van donorberen in de wincentra. Bij dat onderzoek worden donorberen van meerdere fokkerijorganisaties getest op hun prestaties in de kraamstal en de vleesvarkensstal. De resultaten werden vanaf 2018 gepubliceerd. Op <https://testwerking.ilvo.be> kunnen varkenshouders de prestaties vergelijken van de nakomelingen van verschillende eindberen van verschillende KI-centra op een aantal kraamstalparameters, karkasresultaten, voederconversie- en groeieresultaten. Op die manier vormen de fokbedrijven, de wincentra en de organisatoren van prestatieonderzoek een essentiële schakel voor de productie van vleesvarkens met de gewenste kwaliteit.